

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

52. Senatus populiq[ue] Romani suo tempore flagitiosos mores describens
Ammianus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

bant. quibus in omni argumento, quasi Delphico
 Gladio uterentur.

Aduocatorum simulachra Silentes patronos
 quos prius dixit umbras suis similes.

Et agi ceperint alicuius fortunæ, vel salus.

Qua non videt Persiarum illud:

Fur es, ait Padio: Padius quid? crimina
 rasis

Librat in antitheris, &c.

Concionaria Græci fistula Notus Cæsar Phor-
 niscus, qui à tergo concionantis domini fistulam te-
 nens, concitatum & iratantem, molli renore mol-
 liebat. Plutarch. in Cæsar.

Pulueris periculosi Puluis hic, forensis acies,
 ut apud Tullium. de Orat. Educere dictionem, ex
 umbratili exercitatione in puluere.

Philistionis. Philistio Poeta comicus, qui scripsit
 inter ceteras Comædias Βαυλογία, ac φιλόγε-
 λων, Νύγας, & Ριδικύλον, & visu ipsa mortuus
 est. Suidas. Sidon. epist. 11. lib. 11.

SENATVS POPVLIVQVE Romani sui temporis flagitiosos mores describit Ammianus his ver- bis:

Descriptio L. I.

Ammianus
 Marcell.
 lib. 28.

Ita autem pauci sunt inter eos seueri vindi-
 ces delictorum, ut si aquam calidam tardius
 seruus attulerit, trecentis adfigi verberibus
 iubeatur. Si hominem sponte occiderit pro-
 pria, instantibus plurimis ut damnetur vnus
 dominus, hæcenus exclamatur: Quid faciat ma-
 niolus & nequam? Ciuitatis autem hoc apud
 eos est nunc, quod expedit peregrinos iure in-
 terficere, quibuslibet, quanquam rogatis ad
 conuiuium, excusare. Defectum enim patri-
 monij se perpeti Senator existimat, si ij de-
 fuerit, quem aliquoties librat sententijs in-
 uitauerit semel. Pars eorum, si agros visuri
 processerunt longius, aut alienis laboribus ve-
 naturi Alexandri magni itinera se putant equi-
 parasse, vel Cæsaris: vel si à lacu Auerni lembis
 inuecti sunt pictis; Puteolos, vel Caietanam ma-
 ximè, cum id vaporato audeant tempore: vbi
 si inter aurata stabella lacinijs sericis incide-

riat muscæ, vel per foramen vmbraculi pensif-
 lis radiolus irrupit solis: queruntur quod
 non sunt apud Cimmericos nati: Dein cum à
 Siluani lauachro, vel Mammeæ aquis ventit-
 cant hospitalibus, ut quisquam eorum egres-
 sus tenuissimis se terferit linteis: solitis presso-
 rijs vestes luce nitentes arbitra diligenter ex-
 plorat: quæ vna portantur sufficientes ad iu-
 uandos homines vnde eorum: tandemque electis
 aliquot inuolutus, receptis annulis, quos ne
 violentur humoribus, famulo traderat digi-
 tis ut metatis abire: quidam ex his, licet rati,
 aleatorum vocabulum declinantes, ideoque
 se cupientes appellari tesseraarios: inter quos
 tantum differt, quantum inter fures & latro-
 nes: hoc tamen fatendum est, quod cum om-
 nes amicitia Romæ tepescant, aleatoris solæ
 quasi gloriosis quæstibus sudoribus, sociales
 sint, & affectu nimio firmitate plena connerz:
 vnde quidam ex his gregibus inueniuntur, ita
 concordēs, ut quis illos esse existimet fratres.
 Ideoque videre licet, ignobilem, artis tessera-
 riæ calleantem arcana, ut Catonem Porcium ob
 repullam Præturæ, nec suspectam antea, nec
 speratam, incedere grauitate composita
 modestiorem, quod ei in maiore conuiuium,
 vel confessu, proconsularis quidam est ante-
 latus.

Subsident aliqui, curiosos homines, senes,
 aut iuuenes, orbos, vel cœlibes, aut etiam vx-
 res habentes aut liberos, (nec enim in hoc ti-
 tulo discrimen aliquod obseruatur, sed volun-
 tates condendas, allicientes eos technis miris,
 qui cum supremis iudicijs ordinatis, quæ ha-
 bebant reliquerunt: his quibus morem geren-
 do testati sunt, illico percunt.

Alius cum dignitate, licet ceruice tumida,
 gradieus, notos antea obliquato contruetur
 aspectu, ut post captas Syraculas existimes re-
 uerti M. Marcellum. Multi apud eos negant
 esse superas potestates in cælo: nec in publico
 prodeunt, nec prudent, nec lauari arbitran-
 tur se cautiùs posse, antequam ephemeride
 scrupulosè sciscitata didicerint, Vbi sit, verbi
 gratia, signum Mercurij, vel quotam Capri
 syderis partem polum discurrens obtineat
 Luna.

Alius si creditorem suum flagitare mole-
 stius aduerterit debitum, ad aurigam confugit
 audentem omnia prælicenter, eumque ut ve-
 neficum curat virgeri. Vnde nonnulli reddita
 cautione, dispendioque afflictus graui, disce-
 dit. &

dit, & additur huic, debitorem voluntarium includit vt proprium, nec ante eius perfectionem perabsoluit. Parte alia vxor (vt prouerbiū loquitur vxor) eandem in eodem diu noctūque tundendo, maritum testari impellit: hocque idem vt faciat vxor, vrget maritus instanter: & periti iuris altrinsecus adsciscuntur, vnus in cubiculo, alter eius amulus in trichinio, repugnantiā tractantur: iisdemque subserantur genitalium extorum interpretes controuerti: hinc praefectura profubius largientes, & sepulturas diuitum matronarum; inde ad exequias vitorum foeminae inuitantes: & necessaria parari oportere inuenientes, nec in rebus humanis quicquam bonum norunt, nisi quod fructuosum. Sic amicos, tanquam pecudes, eos potissimum diligunt, ex quibus sperant se maximū fructum esse captuos; quūque mutuum illi quid petunt, Soccus, vt Mitiones videbis, & Lachetas: cum adiguntur vt reddant, ita cōthurnatos, & turgidos, vt Heraclidas illos Ctesiphontem & Temenū putet.

Nota ad descriptionem Senatus Romani.

Alicui laboribus venaturi. Neque enim laborant in venando, sed conteslas feruorum industria in septa feras, cum omni facilitate capiebant. Quod Plinius ostendit in Traiano vsurpabant istam quoque gloriam illi Principes, qui obire non poterant; vsurpabant autem vt domus fracta, quae claustris ferat, ac denique in ipsorum ludibrium emissas mēta sagacitate colligerent. Quod inuentum Persicorum Regum in dicitur Curvius Rufus lib. 8. Barbara opulentiā in illis locis, haud vlla sunt maiora indicia, quā magnis nemoribus salubris, quae nobilitatem ferarum clausi greges. Spatiosas ad hoc eligunt sylvas, perantatum aquarum fontibus amoenas.

Alacu Aueri lembis inuecti sunt pictis. Aueri locus est Campania prope Baias, Bays quoque proximi Puteoli & Caeseta oppida omni deliciarum genere referta; quae delicatissimi, velut laetitiae sua recepit, acula frequentabant: et ne quid ad voluptatem deesset, piscium nauigijs perlonissimos amnium fluxus ferabantur. Talis Cleopatra nauis describitur à Floro lib. 4. aurea suppe veloque purpureo.

Quam Plusarich suscipit profequitur in Antonio, ubi Regiam nauigantem inducit, in epigramate χρυσονόμου τῶν μένιστον ἀνδρῶν ὄν ἐκπερατασθέντων, ἢ ἐπερτάς γυρῆας κέρτας ἀναπερομένους πρὸς ἀνὰ ἄμα σὺγγυρὴ καὶ κἀδάσους σὺ-

υγγυρῶν μέγας. Vide descriptionem. Talis Neronis inter Copas nauigatio apud Tranquill. in Ner. 27.

Inter aurata stabella. De usu stabellorum ad abigendas muscas, & ventulum excisandum, habet Propert. l. 2. el. 24. Mart. l. 3. ep. 80. Ter. in Eunuch. act. 3.

Silvani lauacrum. Prop. lib. 4. Syluani ramosa domus, pendē in ipsius urbis faucibus. Aqua rorēd Mammea dicitur the rma ab Alexandro Seuero insaurata, de quibus Aelius Lampridius. In huius thermis nominis sui, iuxta eas quae Neroniana fuerunt, aqua inducta quae Alexandrina nunc dicitur, Nerua thermas suas de priuatis adibus suis, quas emerat, diruptis adificijs fecit.

Solitatis prestioris vestis. Vestes significat in praelo compositas: qui mos veterum fuit. Mart. libr. 2. v. 45.

Sic tua compositis perlucet praela lacernis.

Sic micat innumeris arcucla synthelibus.

Digitis vt metatis abit. Forē hic aliquid corruptum, nisi metatos digitos intelligit, in certis annulis distinctis, vt hortum digestus in quidēuncem arboribus compositum: hoc enim est metari, apud Columellam, lib. 9. Quod autem annulos ita componerent, testis est Seneca 7. de natur. 51. Exornamus annulis digitos, in omni articulo gemma disponitur.

Aleatorum vocabulum declinantes Nam aleatores legibus Romanis damnati, vt licet colligere ex Cicero. Philipp. 2. & aleatoris nomen infama. Vide Lucretius. satyr. 1. Martial. Horat. 2. 4. l. 3. Clementem Alexand. in Pedagogo. D. Cyprian. contra aleatores: ad summum leges, quae extant in Codice Theodol. multa de alta diximus alibi.

Tesserarios. Tesserarij quid aliud sunt quā mōstrati, & hi quid sunt nisi aleatores: ideo dicit Tesserarij differre, vt fures, & latrones, qui parum differunt, nisi hi sunt obsefiores viarum, illi nocturni grassatores.

Aleatorie amicitia. Haec rabiosa tamen amicitias dicit Cyprianus contra aleatores.

Subfidet aliqui. Perstringit testamentorum captatores quorum iam frequens mentio apud Sattyricos, vt nulli domus notior quā illi sint.

Multi apud eos negant esse superas potestates.

Illinc prima ma'i labes mortalibus agris.

Naturam nescire Dei.

Nec in publico prodeunt. Misera tyrannis

Astrologia iudiciaria, quae superstitionem diser-

Annidorū

Uis

Astrologia

iudiciaria

tyrannis

Pisfarum Reges quomodo venantur?

Auerius lacus.

Nauis elegant.

Pe confutat D. August. lib. 5. de Civitate Dei, cap. 7. Chrysof. in epist. ad Galat. Tertull. de Idololatria. Isidorus Palsiota opi. 228. Heladius, Theodorus, Mar. Ficinus, & innumer.

Parte alia vxor. *Perfidia inter coniuges detestanda, quos cuius se mutuo habeas fecerunt, insidys quique mutuo vicissim visa insidiantur.*

Mitrones videbis, & Lachetas. *Mitrones, & Lachetas persona comica vilo, & humilis.*

Ctesiphon, & Temeus. *Heraclyda tragici Roges: quod ad soccum attinet. Probum raris, pueri dicit humiliorum socco, lib. 27. cap. 10.*

Ad descript. Populi Romani.

Iani Roma Per Ianos. *Iani Roma templa tria. Primum Bifrontis à Romulo, seu Numa conditum. Altarum Quadrifontis ab Augusto, ut solatur Serenus, insauratum. Tertium à Diuillo, de quo Tacit. lib. 2. Annal.*

Circumflexerit metam. *Nerunt omnes aurigas in ludis Circensibus, ita circumflexisse metas, ut eam non tangerent, unde Claud. poeta timetur aguis, & Horat. Metag. faruatis Emitata votes.*

Per sibilos exploduntur. *Quos Cicero ad Atticum pastoritias sibilus appellat, ut supra notauimus.*

Spectaculo Exodiasio Exodium, *carmen ridiculum, quod in exitu chori fabula Attellana cantabatur. inuenai. Satyr. 6.*

Verbius exodio risum mouet Attellana.

Per te ille discat. *Proverbium apparet fuisse in ridiculis tempore Ammiani, sed unde, aut qua occasione natum, nemo, quod sciam, meminit.*

H V N N I.

Descriptio LIII.

Ex Ammiano l. 31. **H**Vnnorum gens moxumentis veteribus leuiter nota, ultra paludes moxoticas glaciale Oceanum accoleus, omnem modum feritatis excedit, vbi quoniam ab ipsis nascendi primitiis infantium, ferro sulcantur altius genæ, ut pilorum vigor tempestiuus emergeas, corrugatis cicatricibus hebetetur; senescunt imberbes absque vlla venustate, spadonibus similes. Compactis omnes, firmisque membris, & opimis cruci-

bus prodigiôsè deformes: & pandi, vt bipedes existimes bestias, vel quales commigrandis pontibus effigiatu slipites, dolantur incomptè in hominum figuras: sic & in sua vita vili sunt aspectu, vt nec igni, neque saporatis indigeant cibis, sed radicibus herbarum agrestium, & semicruda cuiusvis pecoris carne vescantur, quam inter femora sua, & equorum terga subferant, foru calefaciunt breui. Edificijs nullis vquam recti, sed hæc velut ab vlu communi discretæ sepulchra declinant. Nec enim apud eos, vel arundine fastigiatum reperiri tugurium potest: sed vagi, montes peragrantes, & sylvas, pruinæ, famem, sitimque perferre abiacunabulis afluati, peregrè recta, nisi adigente maxima necessitate non subeunt, nec enim apud eos securus existimant esse sub rectis. Indumentis operiuntur linteis, vel ex pellibus siluestrium marium constatcinatis. Nec alia illis domestica vestis est, alia forensis. Sed semel obsoleto coloris tunica collo inserta, non ante deponitur, aut mutatur, quam diuturna carie in pannulos defluxit defrustrata. Galeris incuruis capita tegunt, hirtuacrua cotijs tumentes hædinis, eorumque calcei formulis nullis aptati vetant incedere gressibus liberis.

Qua causa ad pedestres parum accommodati sunt pugnas: verù equis propè affixi, duris quidem, sed deformibus & muliebriter iisdem nonnuquam insidentes, funguntur muneribus consuetis: in ipsis quiuis in hac natione pernox, & perdius emit, & vendit, cibumque sumit, & potum, & inclinatus ceruici angustæ iumentis, in altum soporem ad vsque varietatem suffunditur somniorum, & deliberatione super rebus proposita serijs, hoc habitu omnes in communi consultant. Agantur autem nulla seueritate regali, sed tumultuario primatum ductu contenti perumpant quicquid inciderit, & pugnant nonnuquam læcesiti, sed inuicentes prælia cunctatim varijs vocibus sonantibus torum, vtque ad pernicitatem sunt leues, & repentini, ita subito de industria dispersi languescunt, & imposita acie cum cæde vasta discurrunt, nec inuadentes vallum, nec castra inimica pilantes, præ nimia parte decernuntur: eosque omnium acerrimos facillè dixeris bellatores, quod pro al missilibus telis, acutis ossibus, pro spiculorum acumine arte mira coagmetatis, sed distinctis cominus ferro, hæc